

O'ZBEKISTONDA KLASSTER TIZIMLARI: INNOVATION VECTOR

Berdiyev Gayrat Ibragimovich

Guliston davlat universiteti, "Iqtisodiyot" kafedrasini mudiri Phd.

gayratbek2207@gmail.com

Sheraliev Farangis Narzulla kizi

Guliston davlat universiteti, Iqtisodiyot ta'lim yo'nalishi talabasi

farangizsheraliyeva40@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7804240>

Annotatsiya. Klasterlar dunyoning ko'plab mamlakatlarida samarali, innovatsiyalarga asoslangan ishlab chiqarishni tashkil etishning muhim mexanizmi hisoblanadi. O'zbekistonda ham iqtisodiyot tarmoqlarini klasterlash siyosati olib borilmoqda. Maqolada O'zbekistonda va jahon mamlakatlarida ilmiy-texnikaviy klasterlarni shakllantirish masalalari ochib berilgan, respublika innovatsion klasterlarini innovatsiyalar qatoriga chiqarish uchun zarur shart-sharoitlar taklif etilgan.

Kalit so'zlar: Global innovatsiyalar indeksi, dunyo mamlakatlari, O'zbekiston reytingi.

КЛАСТЕРНЫЕ СИСТЕМЫ В УЗБЕКИСТАНЕ: ИННОВАЦИОННЫЙ ВЕКТОР

Аннотация. Кластеры являются важным механизмом организации эффективного инновационного производства во многих странах мира. В Узбекистане также проводится политика кластеризации отраслей экономики. В статье раскрыты вопросы формирования научно-технических кластеров в Узбекистане и в странах мира, предложены необходимые условия для включения инновационных кластеров республики в ряды инновационных.

Ключевые слова: Глобальный инновационный индекс, страны мира, рейтинг Узбекистана.

CLUSTER SYSTEMS IN UZBEKISTAN: INNOVATION VECTOR

Abstract. Clusters are an important mechanism for organizing efficient, innovation-based production in many countries of the world. A policy of clustering economic sectors is also being carried out in Uzbekistan. In the article, the issues of forming scientific and technical clusters in Uzbekistan and in the world countries are disclosed, the necessary conditions for the inclusion of innovation clusters of the republic in the ranks of innovations are proposed.

Keywords: Global innovation index, countries of the world, rating of Uzbekistan.

Kirish. Hozirgi tez o'zgarib borayotgan dunyoda iqtisodiy taraqqiyoti innovatsiyalarga asoslangan, ishlab chiqarish ilm-fan, ta'lim bilan chambarchas bog'liq bo'lgan va ilmiy-tadqiqot faoliyati natijalarini eng qisqa vaqt ichida tayyor raqobatbardosh mahsulotga aylantira oladigan mamlakatlar muvaffaqiyatga erishadi.

Bugungi kunda ko'plab davlatlar mamlakat yuksalishi uchun innovatsion rivojlanish muhimligini anglab, "innovatsion yutuq" siyosatini olib bormoqda, innovatsion tuzilmalarni tashkil etish va rivojlantirish uchun shart-sharoit yaratmoqda. Ulardan eng muhimi innovatsion klasterlar bo'lib, ular mahsulot va xizmatlarni doimiy ravishda takomillashtirishga olib keladigan innovatsion texnologiyalar va yechimlarni yaratishga qaratilgan.

Innovatsion klaster - innovatsion startaplar, kichik, o'rta va yirik firmalar, shuningdek, bir xil tarmoq va mintaqada faoliyat yurituvchi va intensiv o'zaro hamkorlik, imkoniyatlarni almashish va bilim almashish orqali innovatsion faoliyatni rag'batlantirishga qaratilgan mustaqil korxonalar guruhi. va kompetensiyalar, texnologiyalar transferiga hissa qo'shish, hamkorlik tarmoqlarini yaratish va klaster sub'ektlari o'rtasida ma'lumot tarqatish [1, p. 9].

Bugungi kunda O'zbekistonda klasterlashning asosiy strategiyasi innovatsion tipdagi klasterlarni yaratish bo'lib, ular oliy ta'lim muassasalari va ilmiy-tadqiqot tashkilotlarida amalga oshirilayotgan texnologiyalar va ilmiy faoliyat natijalarini tijoratlashtirish jarayonida paydo bo'layotgan ko'plab yangi kompaniyalarni o'z ichiga oladi. Bunday klasterlar respublikada ilg'or innovatsion g'oyalar va ishlanmalar hayotga tatbiq etilayotgan texnologiyalar va IT-parklar shaklida faoliyat yuritadi.

O'zbekistonda innovatsion yo'naltirilgan klasterlar "Tashkent Pharma Park" innovatsion ilmiy-ishlab chiqarish farmatsevtika klasteri tashabbusi bilan tashkil etilgan bo'lib, bu yerda dori vositalari ishlab chiqarish yirik farmatsevtika tarmoqlari ilmiy laboratoriyalari va ixtisoslashtirilgan institutning innovatsion ishlanmalari asosida amalga oshiriladi. Innovatsion klasterlarga Quyosh klasteri tashkiloti, kimyoviy va texnologik tadqiqotlar va ishlab chiqarish klasterlari kiradi:

"Navoiy kimyo texnoparki", "Farg'ona kimyo texnoparki", "Qoraqalpog'iston kimyo texnoparki", shuningdek, Sho'rtan majmuasi tarkibidagi yirik gaz-kimyo klasteri. Klasterlar faoliyati ilmiy va ta'lim tuzilmalarining ishlab chiqarish, startap va innovatsion tashkilotlarni tashkil etish bilan yaqin hamkorligini nazarda tutadi.

Dunyoning ilm-fan va texnologiya klasterlarini o'rganuvchi va eng ko'p bilim talab qiladigan yetakchi global klasterlarni aniqlaydigan Global Innovatsiyalar indeksi (GII) 2022 da "Taraqqiyot holati va klaster chuqurligi" (klaster rivojlanishi holati va chuqurligi) reytingida O'zbekiston 27-o'rinni egalladi. 132 mamlakat. Bundan tashqari, klasterlarning kuchliligi (kuchliligini ko'rsatadi) va rentabelligi (daromad guruhining kuchliligi), yaxshi rivojlanish istiqbollari qayd etilgan (Inset) [3].

Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyatli innovatsion klasterlar ishlab chiqarish, ilmiy-texnikaviy va ijtimoiy infratuzilmaning butun majmuasini o'z ichiga olgan yirik aglomeratsiyalardir. Innovatsion rivojlanishdagi yutuqqa asosan mamlakat va jahon darajasida innovatsiyalarning muhim massasini to'plash bilan erishish mumkin, bu munosabatlar tarmog'ini yaratishni o'z ichiga oladi: ta'lim - fan - amaliyot - ishlab chiqarish.

O'zbekistonda poytaxt aglomeratsiyasi negizida muhim ilmiy-texnikaviy va ta'lim salohiyati Toshkent shahrining innovatsion yo'nalishlari, yuqori texnologiyali tarmoqlari va hududlarida jamlangan yirik "Toshkent" ilmiy-ishlab chiqarish klasterini yaratish imkoniyati mavjud (Chirchiq, Ohangaron, Zangiota qishlog'i va boshqalar) - zamonaviy sanoat kooperatsiyasi markazlari.

Yangi tarmoqlar bilan kengayib borayotgan sanoat klasteri kuchli kooperatsiya aloqalari mavjud bo'lsa, klaster a'zolari bir vaqtning o'zida ushbu tarmoqda bir-biri bilan raqobatlashsa va hamkorlik qilsa, bir-birini to'ldirsa va alohida kompaniyalar va umuman klasterning raqobatdosh ustunliklarini kuchaytirsas, raqobatbardosh bo'ladi.

REFERENCES

1. Рогатных Елена, Сердунь Марина. Зеленая экономика и ее влияние на экономическое развитие в XXI веке // Российский внешнеэкономический вестник. 2022. №3. Стр. 21. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zelenaya-ekonomika-ieee-vliyanie-na-ekonomicheskoe-razvitie-v-hhi-veke>.
2. База публикаций ОЭСР. URL: www.oecd.org/publications/
3. База публикаций Всемирного банка. URL: www.worldbank.org/en/research/brief/publications
4. Концепция по переходу к зеленой экономике РК. URL: <https://ecounion.kz/?p=686#:~:text=Концепция%20>
5. Обновленный определяемый на национальном уровне вклад 2021. Республика Узбекистан. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2022-06/Uzbekistan_Updated%20NDC_2021_RU.pdf
6. Alisher, B., Dostonbek, E., Turgunboy, M., Gulizakhro, T., & Alisher, K. (2021). Issues of Digitization of the Banking and Financial System in the Integration of the Republic of Uzbekistan into the World Economy. Academic Journal of Digital Economics and Stability, 10, 76-81.
7. Eshpulatov , D. (2022). Analysis of the organizationaleconomic mechanism to improve the sustainability of economic growth in agriculture. science and innovative development, 5(6), 104–122. Retrieved from <https://indep-ilm.uz/index.php/journal/article/view/340>
8. Abduvokhidov , A., Eshpulatov , D., & Kodyrova , D. (2022). Assessment of the quality of economic growth in agriculture. science and innovative development, 5(5), 61–70. Retrieved from <https://indep-ilm.uz/index.php/journal/article/view/326>